

MIRAGLIA

WYROK TRYBUNAŁU (piąta izba)

z dnia 10 marca 2005 r. *

W sprawie C-469/03

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 35 UE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Tribunale di Bologna (Włochy), postanowieniem z dnia 22 września 2003 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 10 listopada 2003 r., w postępowaniu karnym przeciwko

Filomenowi Mariowi Miraglii,

TRYBUNAŁ (piąta izba),

w składzie: R. Silva de Lapuerta, prezes izby, R. Schintgen (sprawozdawca) i P. Küris, sędziowie,

rzecznik generalny: A. Tizzano,

sekretarz: L. Hewlett, główny administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 15 grudnia 2004 r.,

* Język postępowania: włoski.

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu F. M. Miraglii przez N. Trifirò, avvocatessa,
- w imieniu rządu włoskiego przez I. M. Braguglię, działającego w charakterze pełnomocnika, wspieranego przez G. Aiella, avvocato dello Stato,
- w imieniu rządu greckiego przez M. Apessosa, I. Bakopoulou oraz M. Tassopoulou, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu hiszpańskiego przez M. Muñoz Péreza, działającego w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu rządu francuskiego przez R. Abrahama, G. de Bergues'a i C. Isidoro, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu niderlandzkiego przez H. G. Sevenster i J. van Bakel, działające w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu szwedzkiego przez A. Krusego, działającego w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu Komisji Wspólnot Europejskich przez E. de Marcha i W. Bogensbergera, działających w charakterze pełnomocników,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 54 Konwencji wykonawczej do układu z Schengen z dnia 14 czerwca 1985 r. między rządami państw unii gospodarczej Beneluksu, Republiki Federalnej Niemiec oraz Republiki Francuskiej w sprawie stopniowego znoszenia kontroli na wspólnych granicach (Dz.U. 2000 L 239, str. 19, zwanej dalej „KWUS”), podpisanej w dniu 19 czerwca 1990 r. w Schengen (Luksemburg).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach postępowania karnego prowadzonego przeciwko F. M. Miraglii, podejrzanego o zorganizowanie przy współudziale innych osób przewozu środków odurzających z grupy heroiny do Bolonii.

Ramy prawne

Konwencja wykonawcza do układu z Schengen

- 3 Zgodnie z art. 1 protokołu włączającego dorobek Schengen w ramy Unii Europejskiej, załączonego do Traktatu o Unii Europejskiej i Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską na mocy traktatu z Amsterdamu (zwanego dalej „protokołem”), trzynastcie państw członkowskich Unii Europejskiej, w tym Republika Włoska oraz Królestwo Niderlandów, jest upoważnionych do ustanowienia między sobą wzmocnionej współpracy w dziedzinach objętych zakresem stosowania przepisów dorobku Schengen, określonych w załączniku do tego protokołu.
- 4 Część tak zdefiniowanego dorobku Schengen stanowi w szczególności Układ między rządami państw unii gospodarczej Beneluksu, Republiki Federalnej Niemiec oraz Republiki Francuskiej w sprawie stopniowego znoszenia kontroli na wspólnych granicach, podpisany w Schengen w dniu 14 czerwca 1985 r. (Dz.U. 2000, L 239, str. 13, zwany dalej „układem z Schengen”), a także KWUS.
- 5 Na mocy art. 2 ust. 1 akapit pierwszy protokołu z chwilą wejścia w życie traktatu z Amsterdamu dorobek Schengen stosuje się bezzwłocznie do trzynastu państw członkowskich wymienionych w art. 1 wspomnianego protokołu.
- 6 Na podstawie art. 2 ust. 1 akapit drugi zdanie drugie protokołu Rada Unii Europejskiej przyjęła w dniu 20 maja 1999 r. decyzję 1999/436/WE, określającą, zgodnie ze stosownymi postanowieniami Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską i Traktatu o Unii Europejskiej, podstawę prawną dla przepisów lub

decyzji stanowiących dorobek Schengen (Dz.U. L 176, str. 17). Jak wynika z art. 2 powyższej decyzji w związku z jej załącznikiem A, Rada wskazała artykuły 34 UE i 31 UE, stanowiące część tytułu VI Traktatu o Unii Europejskiej, zatytułowanego „Postanowienia o współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych” jako podstawy prawne art. 54–58 KWUS.

- 7 Te ostatnie artykuły stanowią rozdział 3, zatytułowany „Stosowanie zasady ne bis in idem” tytułu III „Policja i bezpieczeństwo”. Zgodnie ze wspomnianym art. 54:

„Osoba, której proces zakończył się wydaniem prawomocnego wyroku w jednej Umawiającej się Stronie, nie może być ścigana w innej Umawiającej się Stronie za ten sam czyn, pod warunkiem że została nałożona i wykonana kara lub jest ona w trakcie wykonywania lub nie może być już wykonana na mocy przepisów prawnych karającej Umawiającej się Strony”.

Europejska konwencja o pomocy prawnej w sprawach karnych

- 8 Artykuł 2 lit. b) Europejskiej konwencji o pomocy prawnej w sprawach karnych, podpisanej w Strasburgu w dniu 20 kwietnia 1959 r. (zwanej dalej „Europejską konwencją o pomocy prawnej”) stanowi:

„Można odmówić udzielenia pomocy prawnej:

[...]

b) jeżeli Strona wezwana uzna, że wykonanie wniosku mogłoby naruszyć suwerenność, bezpieczeństwo, porządek publiczny lub inne podstawowe interesy państwa”.

- 9 Królestwo Niderlandów wniosło następujące zastrzeżenie odnośnie do art. 2 lit. b) Europejskiej konwencji o pomocy prawnej:

„Rząd Królestwa Niderlandów zastrzega sobie możliwość nienadawania biegu wnioskowi o udzielenie pomocy prawnej:

[...]

- b) w zakresie w jakim odnosi się on do ścigania lub do postępowania niezgodnych z zasadą *ne bis in idem*;
- c) w zakresie w jakim odnosi się on do śledztwa w sprawie czynów, z powodu których osoba podejrzana jest ścigana w Niderlandach”.

Uregulowania niderlandzkie

- 10 Zgodnie z art. 36 niderlandzkiego kodeksu postępowania karnego:

„1. Jeżeli nie wnosi się aktu oskarżenia, sąd krajowy prowadzący postępowanie jako ostatni może, na wniosek podejrzanego, wydać postanowienie o zakończeniu postępowania.

2. Sąd może odroczyć wydanie postanowienia, na wniosek podejrzanego, za każdym razem na czas określony, jeżeli prokurator uprawdopodobni, że śledztwo będzie jeszcze prowadzone.

3. Przed wydaniem postanowienia sąd wzywa znane mu osoby bezpośrednio zainteresowane w celu wysłuchania ich opinii w przedmiocie wniosku podejrzanego.

4. Podejrzanego zawiadamia się niezwłocznie o wydanym postanowieniu”.

11 Artykuł 255 tego kodeksu stanowi:

„1. Po umorzeniu postępowania, po doręczeniu postanowienia o zakończeniu postępowania lub śledztwa, w ostatnim przypadku bez uszczerbku dla art. 12i lub 246, podejrzanym nie może być pociągnięty do odpowiedzialności za ten sam czyn, chyba że pojawią się nowe obciążające go okoliczności.

2. Nowe obciążające okoliczności mogą stanowić wyłącznie zeznania świadków lub podejrzanego, jak również pisma, dokumenty i protokoły, uprzednio nieznane lub niepoddane analizie.

3. W takim przypadku podejrzany może być przesłuchany na posiedzeniu przez Rechtbank wyłącznie po wszczęciu postępowania przygotowawczego w przedmiocie nowych okoliczności [...].”

- 12 W odniesieniu do wniosków o pomoc prawną w sprawach karnych art. 552-1 niderlandzkiego kodeksu postępowania karnego stanowi:

„1. Odmawia się udzielenia pomocy prawnej, jeżeli:

[...]

- b. przyjęcie wniosku prowadziłyby do współpracy w śledztwie lub wydaniu wyroku w sprawie, które są niezgodne z zasadą stanowiącą podstawę art. 68 [...] i art. 255 ust. 1 niniejszego kodeksu;
- c. wniosek złożony w celu prowadzenia śledztwa dotyczącego faktów, ze względu na które podejrzany jest ścigany w Niderlandach [...].”

Postępowanie przed sądem krajowym i pytanie prejudycjalne

- 13 W ramach śledztwa prowadzonego we współpracy między władzami włoskimi i niderlandzkimi F. M. Miraglia został zatrzymany we Włoszech w dniu 1 lutego 2001 r. na podstawie postanowienia o tymczasowym aresztowaniu wydanego przez sędziego prowadzącego śledztwo w Tribunale di Bologna.

- 14 F. M. Miraglii przedstawiono zarzut zorganizowania przy współudziale innych osób przewozu z Niderlandów do Bolonii 20,16 kg środków odurzających z grupy heroiny, co jest przestępstwem karanym z art. 110 włoskiego kodeksu karnego oraz art. 80 dekretu Prezydenta Republiki nr 309/90.
- 15 W dniu 22 stycznia 2002 r. sędzia na rozprawie wstępnej w Tribunale di Bologna wydał postanowienie o zwolnieniu F. M. Miraglii za wspomniane przestępstwo i postanowił zmienić środek zapobiegawczy w formie tymczasowego aresztowania na areszt domowy. Tribunale di Bologna zmienił następnie areszt domowy na zakaz opuszczania Mondragone (Włochy), wreszcie postanowił o niestosowaniu środków zapobiegawczych, pozostawiając podejrzanemu faktyczną swobodę przemieszczania się.
- 16 Jednocześnie za to samo przestępstwo niderlandzkie organy sądowe wszczęły przeciwko F. M. Miraglii postępowanie karne w związku z przewozem około 30 kg heroiny z Niderlandów do Włoch.
- 17 Pod tym zarzutem F. M. Miraglia został zatrzymany przez władze niderlandzkie w dniu 18 grudnia 2000 r. i zwolniony w dniu 28 grudnia 2000 r. W dniu 17 stycznia 2001 r. Gerechtshof te Amsterdam (Niderlandy) oddalił wniesione przez prokuratora zażalenie na postanowienie Rechtbank te Amsterdam (Niderlandy) oddalające wniosek o utrzymanie aresztu.
- 18 Postępowanie karne prowadzone przeciwko podejrzanemu zostało zakończone w dniu 13 lutego 2001 r. bez wymierzenia kary ani innej sankcji. W ramach tego postępowania niderlandzki prokurator nie wystąpił z aktem oskarżenia przeciwko podejrzanemu. Z akt sprawy wynika, że decyzja ta została podjęta z tego powodu, że w związku z tymi samymi zdarzeniami akt oskarżenia został wniesiony we Włoszech.

- 19 Postanowieniem z dnia 9 listopada 2001 r. Rechtbank te Amsterdam przyznał podejrzanemu odszkodowanie za szkody poniesione w związku z odbyciem aresztu tymczasowego, a także zwrot kosztów advokackich.
- 20 Pismem z dnia 7 listopada 2002 r. prokurator Rechtbank te Amsterdam odmówił nadania biegu wnioskowi prokuratora Tribunale di Bologna o udzielenie pomocy prawnej w oparciu o zastrzeżenie złożone przez Królestwo Niderlandów w odniesieniu do art. 2 lit. b) Europejskiej konwencji o pomocy prawnej, ponieważ Rechtbank „zakończył postępowanie bez wymierzania kary”.
- 21 W dniu 10 kwietnia 2003 r. włoski prokurator zwrócił się do niderlandzkich organów sądowych z wnioskiem o udzielenie informacji dotyczących wyniku postępowania karnego prowadzonego przeciwko F. M. Miraglii oraz trybu rozstrzygania w tym postępowaniu w celu dokonania oceny ich znaczenia względem art. 54 KWUS.
- 22 Pismem z dnia 18 kwietnia 2003 r. prokurator niderlandzki poinformował prokuratora włoskiego o wstrzymaniu ścigania karnego przeciwko F. M. Miraglii, jednakże sąd krajowy uznał, że informacje dotyczące sposobu zakończenia postępowania oraz jego treści są niewystarczające. Prokurator niderlandzki wskazał, że chodziło o „ostateczną decyzję sędziego”, która na mocy art. 255 niderlandzkiego kodeksu postępowania karnego nie pozwalała na prowadzenie jakiegokolwiek ścigania tego samego przestępstwa ani na współpracę sądową z władzami innego państwa, chyba że istniałyby nowe dowody przeciwko F. M. Miraglii. Niderlandzkie organy sądowe dodały, że art. 54 KWUS stanowi przeszkodę dla złożenia wniosku o współpracę sądową przez państwo włoskie.
- 23 Zdaniem sądu krajowego, władze niderlandzkie postanowiły nie prowadzić postępowania przeciwko F. M. Miraglii z powodu wszczęcia w międzyczasie

postępowania karnego przeciwko podejrzanemu za to samo przestępstwo we Włoszech. Wyjaśnieniem dla tej oceny byłoby „zapobiegawcze” zastosowanie zasady ne bis in idem.

- 24 Zdaniem Tribunale di Bologna, taka interpretacja art. 54 KWUS jest błędna, ponieważ pozbawia ona obydwie państwa członkowskie, których to dotyczy, jakiegokolwiek konkretnej możliwości skutecznego rozstrzygnięcia w przedmiocie odpowiedzialności podejrzanego.
- 25 W istocie, zdaniem sądu krajowego, taka interpretacja art. 54 KWUS stanowiłaby dla władz niderlandzkich przeszkodę w prowadzeniu postępowania karnego przeciwko F. M. Miraglii z powodu prowadzonego w tym samym przedmiocie postępowania we Włoszech, a dla władz włoskich w orzekaniu o winie podejrzanego.
- 26 Sąd krajowy dodaje, że nawet przy założeniu, że nie stwierdziłby on, w przeciwieństwie do władz niderlandzkich, że wystąpiła sytuacja, w której stosuje się zasadę ne bis in idem i postanowił prowadzić postępowanie, byłby zmuszony do rozstrzygania w przedmiocie odpowiedzialności F. M. Miraglii bez istotnego wkładu w postaci dowodów zgromadzonych przez władze niderlandzkie i bez pomocy prawnej z ich strony.
- 27 W tych okolicznościach Tribunale di Bologna postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy należy stosować art. 54 [KWUS], jeżeli sąd jednego państwa podejmuje decyzję o odstąpieniu od ścigania karnego bez rozstrzygania merytorycznego wyłącznie z powodu uprzedniego wszczęcia postępowania w innym państwie?”.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

- 28 W postawionym pytaniu sąd krajowy dąży w istocie do ustalenia, czy zasada *ne bis in idem*, zawarta w art. 54 KWUS, stosowana jest w odniesieniu do decyzji organów sądowych danego państwa członkowskiego kończących postępowanie bez rozstrzygnięcia merytorycznego w następstwie decyzji prokuratora o zaniechaniu dalszego ścigania karnego wyłącznie z powodu uprzedniego wszczęcia postępowania karnego w innym państwie członkowskim przeciwko temu samemu podejrzanemu za ten sam czyn.
- 29 Z samego sformułowania art. 54 KWUS wynika, że nikt nie może być ścigany w państwie członkowskim za te same czyny, ze względu na które został już „wydany prawomocny wyrok” w innym państwie członkowskim.
- 30 Taka decyzja organu sądowego, jak ta będąca przedmiotem postępowania przed sądem krajowym, która została podjęta bez rozstrzygnięcia merytorycznego w następstwie decyzji prokuratora o zaniechaniu dalszego ścigania karnego wyłącznie z powodu uprzedniego wszczęcia postępowania karnego w innym państwie członkowskim przeciwko temu samemu podejrzanemu za ten sam czyn, nie jest prawomocnym wyrokiem wydanym w odniesieniu do tej osoby w rozumieniu art. 54 KWUS.
- 31 Taka interpretacja wspomnianego art. 54 nasuwa się tym bardziej, że jedynie taka wykładnia pozwala na przedłożenie przedmiotu i celu owego przepisu ponad aspekty proceduralne, które zmieniają się w zależności od państwa członkowskiego, którego dotyczy dana sytuacja, oraz gwarantuje skuteczne stosowanie powyższego artykułu.

- 32 W istocie bezsporne jest, że celem art. 54 KWUS jest uniknięcie sytuacji, w której w wyniku skorzystania ze swobody przemieszczania się osoba byłaby ścigana za te same czyny na terytorium kilku państw członkowskich (wyrok z dnia 11 lutego 2003 r. w sprawach połączonych C-187/01 i C-385/01 Gözütok i Brügge, Rec. str. I-1345, pkt 38).
- 33 Tak więc skutkiem stosowania tego artykułu w odniesieniu do decyzji kończących postępowanie karne, takich jak decyzja będąca przedmiotem postępowania przed sądem krajowym, byłoby utrudnienie lub przeszkoda dla jakiegokolwiek konkretnej możliwości sankcjonowania czynu karnego w państwach członkowskich, których dotyczy dana sytuacja.
- 34 Z jednej strony, wspomniana decyzja kończąca postępowanie została podjęta przez organy sądowe jednego państwa członkowskiego bez rozstrzygnięcia w przedmiocie czynu karnego zarzucanego podejrzanemu. Z drugiej strony, wszczęcie postępowania karnego w drugim państwie członkowskim w związku z tym samym czynem byłoby zagrożone, skoro wszczęcie tego postępowania uzasadniałoby zaniechanie dalszego ścigania karnego przez prokuratora w tym pierwszym państwie członkowskim. Konsekwencja ta byłaby oczywiście sprzeczna z celem tytułu VI Traktatu o Unii Europejskiej, przedstawionym w art. 2 akapit pierwszy, czwarte tiret traktatu UE, czyli „utrzymaniem i rozwijaniem Unii jako przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, w której zagwarantowana jest swoboda przepływu osób, w powiązaniu z właściwymi środkami w odniesieniu do [...] zapobiegani[a] i zwalczani[a] przestępczości”.
- 35 W konsekwencji na postawione pytanie należy udzielić odpowiedzi, że zasada *ne bis in idem*, zawarta w art. 54 KWUS, nie znajduje zastosowania do decyzji organów sądowych danego państwa członkowskiego kończących postępowanie bez rozstrzygnięcia merytorycznego w następstwie decyzji prokuratora o zaniechaniu dalszego ścigania karnego wyłącznie z powodu uprzedniego wszczęcia postępowania karnego w innym państwie członkowskim przeciwko temu samemu podejrzanemu za ten sam czyn.

W przedmiocie kosztów

36 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem; do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (piąta izba) orzeka, co następuje:

Zasada ne bis in idem, zawarta w art. 54 Konwencji wykonawczej do układu z Schengen z dnia 14 czerwca 1985 r. między rządami państw unii gospodarczej Beneluksu, Republiki Federalnej Niemiec oraz Republiki Francuskiej w sprawie stopniowego znoszenia kontroli na wspólnych granicach, podpisanej w dniu 19 czerwca 1990 r. w Schengen, nie znajduje zastosowania do decyzji organów sądowych danego państwa członkowskiego kończących postępowanie bez rozstrzygnięcia merytorycznego w następstwie decyzji prokuratora o zaniechaniu dalszego ścigania karnego wyłącznie z powodu uprzedniego wszczęcia postępowania karnego w innym państwie członkowskim przeciwko temu samemu podejrzanemu za ten sam czyn.

Podpisy